

FABIÀ PUIGSERVER

UNA EXPERIÈNCIA ENTRE LA UTOPIA I LA REALITAT

La història del Teatre Lliure i la seva constant evolució és sens dubte complexa i té ben poc d'història lineal. Els seus deu anys de vida són en molts aspectes exemplars; perquè posen en relleu la distància del nostre teatre amb el teatre europeu, sòlidament estructurat, de tradició continuada, perquè ha posat en primer pla la capacitat de creació artística del Teatre i perquè ha sabut instituir els fonaments reals d'un teatre estable, d'un teatre públic.

La del Teatre Lliure és, doncs, una història que no tan sols viu el seu present sinó que considera el seu passat i mira el seu futur.

Que el Teatre Lliure s'hagi creat com una associació privada, organitzada com a cooperativa, no és ni casual ni anacrònic malgrat la seva voluntat explícita de complir les funcions d'un teatre públic. Sobretot en uns anys, on els teatres públics europeus, especialment a l'Europa central i a l'Est, començaven a revelar-se inoperants i burocratitzats i els seus membres es convertien en funcionaris, el Teatre Lliure va voler establir un criteri inequívoc respecte al lloc que ocupa el teatre en una societat contemporània i democràtica. I ho feia a partir del teatre mateix, dels replantejaments professionals, artístics i socials del teatre.

El Teatre Lliure és un teatre que assumeix el seu compromís històric, ètic i moral; un teatre fet d'il·lusió, de poesia, de sentiments humans. Ha volgut demostrar que un teatre d'art és un teatre responsable, que el seu camp d'acció és l'home i que a partir d'aquí és possible millorar el món.

Aquesta ha estat la força interna, contínuament renovada, que ens ha permès retrobar un sentit al fet teatral contemporani i ens ha estimulat a construir un teatre d'acord amb aquest sentiment.

Per això la idea fonamental a partir de la qual fa deu anys sorgia el Teatre Lliure, avui continua sent vàlida.

L'estructura creada pel Teatre Lliure com a teatre estable, de repertori dramàtic, com a centre de producció, com a teatre autogestionat i com a servei públic, encara és una alternativa de futur.

Malgrat tot, el desenvolupament del Teatre Lliure ha estat frenat contínuament, en part a causa de les insuficiències de les persones que l'hem creat, però sobretot a causa de les condicions objectives històriques, polítiques i estructurals amb les quals hem hagut de treballar i treballem encara. La responsabilitat dels poders públics és molt gran. La necessitat d'afirmació de poder, la utilització i manipulació de la cultura, les lluites internes per l'hegemonia del poder, l'electoralisme i oportunisme i, en últim terme, la incomprensió davant un teatre que es mou en el terreny incontrolable de l'art i dels sentiments humans són factors que determinen la manca d'interès i la prevenció de molts responsables polítics i administratius.

Ben mirat, els últims cinc anys de la història del Teatre Lliure han estat una lluita contínua contra aquesta situació, en la qual s'ha patit la incongruència que implica la manca d'una política cultural nacional clara i s'ha sentit el pes d'una migradesa difícil d'imaginar.

El context del nostre país és confús. Hi ha poders i contrapoders, evidents i ocults, gairebé sempre en oposició a allò que proposem la gent de la cultura. I si alguna cosa podem afirmar, és que hem fet infinitament menys del que hauríem pogut fer en una situació nacional favorable.

És per això que la nostra actitud ha estat de resistència i no d'oposició sistemàtica. De resistència contra tot allò que deshumanitza i oprimeix el teatre,

LA VIDA DEL REI EDUARD II, D'ANGLATERRA, de Marlowe/Brecht. Direcció: Lluís Pasqual

TITUS ANDRÒNIC, W. Shakespeare. Direcció, escenografia i vestuari: Fàbia Puigserver

contra el dogmatisme i la improvisació, i contra les actituds oportunistes superficials d'efectes brillants i immediats.

I és també per això que el Teatre Lliure s'ha guardat d'entrar en aquest mecanisme esgotador i frustrant, i ha optat per fer un treball de base i a llarg termini. I si en certa manera s'ha refugiat darrere la invulnerabilitat de l'actitud privada no ha estat perquè no creiem en un teatre públic responsable i vinculat a l'administració i a l'Estat, sinó perquè estem convençuts que el teatre públic ha de sorgir a partir d'una experiència amb el públic, de la reconsideració del teatre com a fet artístic i de comunicació, i a partir de la realitat social del nostre país.

Perquè és del tot erroni suposar que omplir un gran auditori de públic durant dos dies amb un foc d'artifici sigui una victòria significativa o un avenç en la consolidació del Teatre i del públic en aquest país.

El que ens interessa a nosaltres és un altre públic que el que ve mogut per l'esdeveniment esporàdic i aïllat. El públic que compta per a nosaltres és aquell que sosté l'aventura del Teatre, aquell que participa del pols de la vida continuada del Teatre.

El Teatre Lliure ha comptat sempre amb un públic més o menys nombrós amb el qual s'ha creat un lligam de comunicació i comprensió autèntica. Un públic per a qui el Teatre és alguna cosa més que l'espectacle. El nostre públic és aquell que ens ha acompanyat sempre quan hem anat més enllà de la política quotidiana, dels hàbits i costums de la moda, de la facilitat. Les nostres actituds i els nostres espectacles sempre han elevat l'espectador al màxim de les seves possibilitats de comprensió i d'amor. Hem rebutjat la provocació gratuïta i no hem empès l'espectador a revoltar-se contra l'espectacle. Això sí, hem intentat obligar-lo a superar-se, a dubtar, a reconèixer-se, a canviar d'opinió o acceptar una altra veritat, a fer-se preguntes sobre la seva quotidianitat i el seu compromís social, a tot allò que es fa possible en la dimensió col·lectiva del Teatre.

Els espectacles del Teatre Lliure han estat pensats sempre perquè la gent els pogués entendre i estimar. Intel·ligibles a diferents nivells, d'una gran simplicitat, sovint molt complexos d'elaborar. Han estat sempre crítics, dialèctics i poètics, atents a l'home culte en la seva multiplicitat i les seves contradiccions. Hem comprès que les coses dites amb sinceritat, claredat i bellesa, la gent les entén sempre. El nostre públic ha estat l'única raó de la nostra resistència.

Sabem que el camí que voluntàriament ha emprès el Teatre Lliure no és un camí de roses. El Teatre Lliure és un teatre massa pobre, massa limitat, massa miraculós per servir d'exemple. És massa abismal la diferència que hi ha entre els plantejaments i l'actitud del Teatre Lliure i les seves possibilitats efectives de realitzar-los. És urgent, per tant, que el Teatre Lliure

emprenqui una nova etapa d'ampliació i canvi d'estructura jurídica. El Teatre Lliure ha de deixar de ser tàcitament un teatre públic per ser-ho realment, i els poders públics haurien de reconèixer una realitat que s'ha produït i es produeix cada dia a l'entorn del teatre de Gràcia. Haurien de saber valorar, més que no pas els resultats immediats, la funció que el Teatre Lliure proposa per a un teatre públic i n'haurien de facilitar el desenvolupament amb generositat i amplitud de criteri.

El Teatre Lliure i el seu projecte de futur no són una qüestió privada, així com el Teatre Lliure no ha tingut mai una actitud privada i personal enfront del teatre.

El projecte del Teatre Lliure com a teatre públic és una qüestió ciutadana i del públic de Catalunya en general, que els poders i l'administració pública haurien de poder assumir.

La reconversió de la plaça de braus Les Arenes en el nou centre teatral és una de les fites més importants per a la història del teatre català d'aquest final de segle.

Deixant de banda una sèrie d'aspectes significatius d'abast urbanístic, sòcio-cultural i arquitectònic que fan atractiva la idea d'un centre teatral en una antiga plaça de braus, les possibilitats de relançament del fet teatral per a un públic cada dia més sensible, a partir de la creació d'un nou i modern complex teatral la fan òbvia i necessària.

Aquest centre podrà comptar amb dues sales polivalents de característiques diferents i un auditori a l'aire lliure. En el mateix edifici podran ubicar-se totes les dependències que són pròpies d'un centre de producció amb els seus tallers, sales d'assaig, oficines i magatzems. Permatrà una adequada rebuda i atenció al públic, des de l'accés al centre amb mitjans de transport públics o privats, fins al confort de les sales.

El Teatre Lliure, responsable de l'elaboració del projecte, vetllarà, com sempre, perquè aquest nou teatre conservi les característiques i dimensions humanes de les quals un teatre no pot prescindir.

Massa sovint els teatres públics europeus acaben per convertir-se en monstruoses màquines de produccions teatrals, en perjudici de la qualitat, amb excessiva personal, amb una burocratització culpable i una sindicació mal entesa. En aquests casos, el teatre es fa en un anonimats de gran empresa, amb un ritme i una despersonalització que no tenen res a veure amb la creació artística. El Teatre Lliure, que coneix bé aquest perill, ha procurat sempre mantenir i consolidar una relació humana interna i amb el públic, sovint aleatòria, però rica en aportacions personals sorgides de la consciència i l'amor al treball i al Teatre. Hem de combatre, abans que es produeixi, la tendència del teatre públic a l'elefantiasi i a la superficialitat en un

procés irreversible que tendeix a la degradació del mateix teatre i del públic.

El fonamental d'un Teatre Públic no consisteix en una acumulació de molts o pocs títols o espectacles, sinó en la continuïtat i homogeneïtat d'aquests espectacles i del nivell creatiu i l'aportació artística, de la seva relació amb el públic cada dia, cada temporada, cada deu anys. En aquest sentit, el Teatre Lliure és un

exemple i una anàlisi més aprofundida podria demostrar si ha tingut o no influència real. Perquè el caràcter real del Teatre Lliure no és la seva estructura precària i petita ni, paradoxalment, el valor estètic dels seus espectacles, sinó la supervivència sempre renovada d'una idea, d'una manera d'entendre i de fer el Teatre.

FABIA PUIGSERVER
Escenògraf i director teatral